

Rapport

Datum: 20 januari 2005

Rapportnummer: 2005/015

Klacht

Verzoekster klaagt erover dat het Openbaar Ministerie ter aanhouding van haar zoon op 24 september 2003 toestemming heeft gegeven voor de inzet van een arrestatieteam;

Verzoekster klaagt er voorts over dat ambtenaren van het regionale politiekorps Utrecht op 24 september 2003 ter aanhouding van haar zoon tegen haar wil in haar woning zijn binnengetrepen en haar woning hebben doorzocht;

Verzoekster klaagt er ten slotte over dat het regionale politiekorps Utrecht haar verzoek om schadevergoeding heeft afgewezen.

Beoordeling

Op 24 september 2003 hield een arrestatieteam (AT) van het regionale politiekorps Utrecht verzoeksters zoon X aan in haar woning. Na de aanhouding doorzocht de politie de woning, op zoek naar een vuurwapen. Bij deze aanhouding forceerde het AT de voordeur, waardoor verzoekster schade leed.

Op 15 oktober 2003 diende verzoekster bij het regionale politiekorps Utrecht een klacht in over dit politieoptreden. Zij klaagde onder meer over de aanhouding door het AT en de doorzoeking in haar huis, en over het feit dat de politie daarbij schade aan haar woning had veroorzaakt.

Bij brief van 26 november 2003 liet de districtschef weten deze twee klachten niet gegrond te achten. De districtschef vermeldde daarbij dat op 11 juli 2003 aangifte jegens X was gedaan van bedreiging met een vuurwapen en dat diezelfde dag politieambtenaren door X waren beledigd en bedreigd met geweld. Voor beide incidenten kon verzoeksters zoon als verdachte worden aangemerkt, aldus de districtschef. De officier van justitie had bevolen X buiten heterdaad aan te houden, en had tevens toestemming verleend voor de inzet van het AT. De hulpofficier van justitie had een machtiging verleend voor het binnentreden tegen de wil van de bewoner.

Voorts liet de districtschef weten dat de schade was ontstaan doordat met snelheid was opgetreden, waarbij de deuren waren geforceerd. Snelheid is één van de efficiënte middelen om een aanhouding veilig te laten verlopen, aldus de districtschef. Volgens de districtschef was het op grond van de op dat moment bekende feiten niet mogelijk om de schade aan de voor- en slaapkamerdeur op de politie te verhalen.

I. Ten aanzien van de toestemming tot inzet van het AT

Bevindingen

1. Verzoekster klaagt erover dat het Openbaar Ministerie toestemming heeft gegeven voor de inzet van een AT om haar zoon aan te houden.

2. De minister van Justitie liet bij brief van 7 september 2004 weten welke informatie over X bekend was, voorafgaand aan het geven van toestemming voor de inzet van het AT. Op grond van deze informatie is de conclusie getrokken dat bij de aanhouding van X een levensbedreigende situatie zou kunnen ontstaan, hetgeen ingevolge artikel 8, eerste lid onder a, van het Besluit Beheer Regionale Politiekorpsen een grondslag is voor de inzet van een AT bij het verrichten van een planmatige aanhouding. De plaatsvervangend hoofdofficier van justitie heeft toestemming voor de inzet gegeven, aldus de minister van Justitie.

De minister acht de klacht niet gegrond.

Beoordeling

3. De Nationale ombudsman overweegt allereerst dat de door de minister van Justitie en de politie aan de Nationale ombudsman verstrekte informatie over X als vertrouwelijk moet worden aangemerkt. Deze informatie heeft betrekking op de persoon van X en diens strafrechtelijk verleden. Aangezien X is overleden, had de Nationale ombudsman niet de mogelijkheid om X te vragen een machtiging af te geven voor het verstrekken van deze informatie aan zijn moeder.

Deze informatie speelt echter wel een rol bij de beoordeling van de klacht.

4. Eenieder heeft recht op eerbiediging van het recht op zijn persoonlijke levenssfeer, behoudens bij of krachtens de wet te stellen beperkingen.

5.1 De inzet van een arrestatieteam (AT) wordt algemeen beschouwd als een zwaar geweldsmiddel. Dit heeft alles te maken met de wijze van optreden van AT's. Een AT treedt op als een operationele eenheid en maakt daarbij gebruik van specifieke aanhoudingstechnieken en -tactieken. Kenmerkend voor het optreden van AT's bij aanhoudingen buiten heterdaad is dat het optreden er op is gericht de aan te houden, vaak vuurwapengevaarlijk geachte persoon of personen geen gelegenheid te bieden van zijn/hun (vuur)wapen(s) gebruik te maken.

De werkwijze van AT's is gebaseerd op snelheid van handelen en het verrassingseffect. Zo worden woningen standaard betreden zonder toestemming van de bewoner, worden aangehouden personen meteen na hun aanhouding geboeid, en wordt hun veelal een zak over het hoofd getrokken. De overrompelende werkwijze van een AT houdt daarom een ernstige inbreuk in op grondrechten van de betrokken burger(s) zoals het huisrecht en de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer.

Een AT beschikt ten behoeve van een adequate uitoefening van zijn taak over afwijkende bewapening, uitrusting en kleding.

Voor de inzet van een AT is toestemming vereist van het Openbaar Ministerie.

5.2 Ingevolge artikel 8 van het Besluit beheer regionale politiekorpsen (zie Achtergrond, onder 1.) kan een AT worden ingezet indien redelijkerwijs mag worden aangenomen dat een levensbedreigende omstandigheid tegen de politie of anderen dreigt. Ditzelfde artikel bepaalt ook welke werkzaamheden het AT mag verrichten, zoals het verrichten van een planmatige aanhouding. De Nationale ombudsman is van oordeel dat, gelet op het feit dat X werd verdacht van bedreiging met een vuurwapen, hij de politie met geweld had bedreigd, en gelet op de overige aan de Nationale ombudsman verstrekte informatie, er sprake was van een situatie waarin redelijkerwijs kon worden aangenomen dat er geweld tegen de politie of anderen dreigde.

De Nationale ombudsman concludeert dat het Openbaar Ministerie toestemming kon geven voor de inzet van een AT en dat het hiermee het vereiste van eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer op gerechtvaardigde wijze heeft geschonden.

De onderzochte gedraging is op dit punt behoorlijk.

II. Ten aanzien van het binnentreden en doorzoeken van de woning

Bevindingen

1. Verzoekster klaagt erover dat de politie op 24 september 2003 tegen haar wil in haar woning is binnengetrepen om haar zoon aan te houden en haar woning heeft doorzocht.

2. In haar brief van 27 augustus 2004 aan de Nationale ombudsman verwees de korpsbeheerder naar het door politieambtenaar Z. opgemaakte rapport, in welk rapport zij zich geheel kon vinden.

Z. achtte dit klachtonderdeel ongegrond. De officier van justitie had toestemming gegeven om X op 24 september 2003 buiten heterdaad aan te houden. De politie was voorzien van een machtiging tot binnentreden in de woning, ter aanhouding van X. Ook was de politie voorzien van een machtiging tot doorzoeking, aldus Z.

3. Nadat de Nationale ombudsman de korpsbeheerder had gevraagd waarom X in verzoeksters woning was aangehouden, deelde de politie bij brief van 10 november 2004 mee dat X op dat adres stond ingeschreven en de politie de woning gelijk wilde doorzoeken. Aangezien X in een volkswijk woonde waar iedere gebeurtenis snel wordt verspreid, was de politie bang dat wanneer X bijvoorbeeld buiten op straat zou worden aangehouden, het nieuws snel zou worden verspreid en het vuurwapen (dat tijdens de doorzoeking zou moeten worden gevonden) zou verdwijnen.

Beoordeling

4. Het huisrecht houdt onder andere in dat het binnentreden van een woning tegen de wil van de bewoner alleen is toegestaan in de gevallen bij of krachtens de wet bepaald.

5.1 In geval van verdenking van een strafbaar feit waarvoor voorlopige hechtenis is toegestaan, kan iedere opsporingsambtenaar elke plaats doorzoeken ter aanhouding van de verdachte, waartoe in beginsel een machtiging tot binnentreden is vereist (zie Achtergrond, onder 2.).

Het vereiste van proportionaliteit en subsidiariteit brengt met zich mee dat de politie bij het verrichten van een opsporingsonderzoek en bij de aanwending van dwangmiddelen in beginsel dient te kiezen voor een werkwijze die voor de betrokkenen het minst bezwarend is.

5.2 Nu X werd verdacht van het plegen van een strafbaar feit waarvoor voorlopige hechtenis is toegestaan, en de hulpofficier van justitie een machtiging had afgegeven om verzoeksters woning ter aanhouding van X te doorzoeken, was de politie bevoegd om verzoeksters woning tegen haar wil in binnen te treden.

Ten aanzien van de vraag of de aanhouding van X in verzoeksters woning voldoet aan de vereisten van proportionaliteit en subsidiariteit overweegt de Nationale ombudsman het volgende.

Eenzijds is de Nationale ombudsman van mening dat X wellicht ook elders had kunnen worden aangehouden, bijvoorbeeld op straat. Een dergelijke aanhouding zou voor verzoekster minder bezwarend zijn geweest.

Anderzijds is uit het onderzoek gebleken dat de politie verzoeksters woning moest doorzoeken, omdat daar een vuurwapen aanwezig zou zijn. De Nationale ombudsman kan zich voorstellen dat de politie er in een dergelijke situatie voor kiest om de aanhouding en de doorzoeking tegelijkertijd dan wel gelijk na elkaar in de woning te laten plaatsvinden. In dat geval kan het AT de situatie in de woning bevriezen, zodat de politieambtenaren die belast zijn met het doorzoeken van de woning, de woning op een veilige wijze kunnen doorzoeken.

De Nationale ombudsman oordeelt dat het niet onjuist is dat de politie X in verzoeksters woning heeft aangehouden en dat hiermee niet in strijd met het huisrecht is gehandeld.

De onderzochte gedraging is op dit punt behoorlijk.

6. Het doorzoeken van een woning is alleen toegestaan in de gevallen bij of krachtens de wet bepaald.

7. Op grond van artikel 49 Wet Wapens en Munitie zijn opsporingsambtenaren te allen tijde bevoegd om doorzoeking te doen ter inbeslagneming, indien zij redelijkerwijs kunnen vermoeden dat ter plaatse wapens of munitie aanwezig zijn (zie Achtergrond, onder 3.1).

Onder doorzoeking in de zin van artikel 49 WWM wordt verstaan het doorzoeken van iedere plaats waar wapens en munitie kunnen worden vermoed. Nadere voorwaarden, zoals bijvoorbeeld een ontdekking op heterdaad, verdenking van een strafbaar feit waarvoor voorlopige hechtenis is toegelaten of overleg met het Openbaar Ministerie of de rechter-commissaris, zijn niet gesteld om van de bevoegdheid van doorzoeking op grond van artikel 49 WWM gebruik te kunnen maken (zie achtergrond, onder 3.2).

Nu de politie over de informatie beschikte dat X een vuurwapen in bezit had, oordeelt de Nationale ombudsman dat het juist is dat de politie verzoeksters woning heeft doorzocht. Hiermee heeft de politie niet in strijd met het huisrecht gehandeld.

De onderzochte gedraging is op dit punt behoorlijk.

III. Ten aanzien van het verzoek om schadevergoeding

Bevindingen

1. Verzoekster klaagt erover dat de politie haar verzoek om schadevergoeding heeft afgewezen.

2. In het rapport van Z., waarnaar de korpsbeheerder de Nationale ombudsman verwees, staat vermeld dat Z. dit klachtonderdeel ongegrond acht. Er was sprake van een rechtmatige aanhouding en de politieambtenaren waren voorzien van een machtiging tot binnentreden in de woning. Er deden zich feiten en omstandigheden voor om de aanhouding door een AT te laten verrichten. Aan de voorwaarden en regelgeving voor de inzet van het AT was voldaan, aldus Z. Volgens Z. voldeden de handelingen van het AT aan de criteria van proportionaliteit en subsidiariteit. Omdat er geen sprake was van onrechtmatig handelen, was het niet mogelijk om de schade op de politie te verhalen, aldus Z.

Beoordeling

3. Wanneer een klacht over een besluit van een bestuursorgaan tot afwijzing van een verzoek om schadevergoeding niet kan worden onderworpen aan het oordeel van de bestuursrechter, is de Nationale ombudsman bevoegd die klacht te onderzoeken en te beoordelen, maar stelt hij zich terughoudend op. In zo'n geval is immers de burgerlijke rechter de instantie die bij uitsluiting bevoegd is om bindend te beslissen over de vraag of, op grond van bepalingen van burgerlijk recht, het betrokken bestuursorgaan is gehouden om de gestelde schade te vergoeden.

4. Het redelijkheidsvereiste brengt mee dat bestuursorganen voorafgaand aan elk handelen, of dit nu een rechtshandeling of een feitelijke handeling betreft, het belang van het realiseren van een doelstelling moeten afwegen tegen de belangen van de burger. In het licht van het realiseren van de doelstelling mag de uitkomst van die belangenafweging niet onredelijk zijn.

5. Wat betreft de gehoudenheid tot schadevergoeding brengt het redelijkheidsvereiste mee dat het bestuursorgaan mag weigeren om financiële aansprakelijkheid voor ontstane schade te aanvaarden indien het op goede gronden zijn aansprakelijkheid betwist. In dat geval kan het bestuursorgaan het aan de burger overlaten om vragen betreffende de onrechtmatigheid van het handelen of betreffende de overige voorwaarden om de schadeclaim toe te wijzen aan het oordeel van de burgerlijke rechter te onderwerpen. Dit is slechts anders indien de gronden en de overwegingen waarop de betwisting van de aansprakelijkheid berust, zo evident onjuist zijn dat het bestuursorgaan in redelijkheid niet tot zijn beslissing had kunnen komen. Alsdan moet de afweging van het belang van het bestuursorgaan bij betwisting van zijn gehoudenheid tot schadevergoeding tegenover het belang van de burger bij schadevergoeding worden geacht in strijd met het redelijkheidsvereiste te hebben plaatsgevonden.

Nu het politieoptreden zowel rechtmatig als behoorlijk is, komt de Nationale ombudsman tot de conclusie dat het niet evident onjuist is dat de politie het verzoek om schadevergoeding heeft afgewezen.

De politie heeft dan ook niet in strijd met het redelijkheidsbeginsel gehandeld.

De onderzochte gedraging is behoorlijk.

Conclusie

De klacht over de onderzochte gedraging van het regionale politiekorps Utrecht is niet gegrond ten aanzien van:

de aanhouding en doorzoeking in verzoeksters woning;
de afwijzing van het verzoek om schadevergoeding.

De klacht over de onderzochte gedraging van het arrondissementsparket te Utrecht is niet gegrond ten aanzien van:

de toestemming tot inzet van het AT.

Onderzoek

Op 21 juni 2004 ontving de Nationale ombudsman een verzoekschrift van mevrouw I. te Amersfoort, ingediend door mevrouw A. te Amersfoort met een klacht over een gedraging van het regionale politiekorps Utrecht. De gedraging van het regionale politiekorps Utrecht wordt aangemerkt als een gedraging van de beheerder van het regionale politiekorps Utrecht (de burgemeester van Utrecht). Naar deze gedragingen werd een onderzoek ingesteld. Bovendien werd een onderzoek ingesteld naar een gedraging van het Openbaar Ministerie te Utrecht, die wordt aangemerkt als een gedraging van de minister van Justitie.

In het kader van het onderzoek werd de korpsbeheerder en de minister verzocht op de klacht te reageren en een afschrift toe te sturen van de stukken die op de klacht betrekking hebben. In verband met zijn verantwoordelijkheid voor het justitieel politieoptreden werd ook de hoofdofficier van justitie te Utrecht over de klacht geïnformeerd en in de gelegenheid gesteld zijn zienswijze kenbaar te maken, voor zover daarvoor naar zijn oordeel reden was. De genoemde hoofdofficier maakte van deze gelegenheid geen gebruik. Verder zijn de betrokken ambtenaren in de gelegenheid gesteld om op de klacht te reageren. Tevens werd de korpsbeheerder en de minister een aantal specifieke vragen gesteld.

Het resultaat van het onderzoek werd als verslag van bevindingen gestuurd aan betrokkenen. De korpsbeheerder, de districtschef en het ministerie van Justitie deelden mee zich met de inhoud van het verslag te kunnen verenigen

Informatieoverzicht

De bevindingen van het onderzoek zijn gebaseerd op de volgende informatie:

Verzoekschrift van 18 juni 2004, met bijlagen, waaronder de correspondentie tussen verzoekster en de het regionale politiekorps Utrecht.

Openingsbrieven van de Nationale ombudsman van 2 augustus 2004.

Standpunt van de korpsbeheerder van 27 augustus 2004, met bijlagen, waaronder afschriften van op deze zaak betrekking hebbende rapportages, mutatierapporten en processen-verbaal.

Standpunt van de minister van Justitie van 7 september 2004, met bijlagen, waaronder afschriften van op deze zaak betrekking hebbende rapportages.

Nadere informatie van de korpsbeheerder van 10 november 2004.

Bevindingen

Zie onder Beoordeling.

Achtergrond

1. Besluit beheer regionale politiekorpsen

Artikel 8

"Het regionale politiekorps beschikt, zelfstandig of samen met een of meer andere regionale politiekorpsen, over een eenheid die uitsluitend tot taak heeft, indien redelijkerwijs mag worden aangenomen dat levensbedreigende omstandigheden tegen de politie of anderen dreigen, de volgende werkzaamheden uit te voeren:

a. het verrichten van planmatige aanhoudingen (...). "

2. Algemene wet op het binnentreden

Artikel 2, eerste lid

"Voor het binnentreden in een woning zonder toestemming van de bewoner is een schriftelijke machtiging vereist, tenzij en voor zover bij wet aan rechters, rechterlijke colleges, leden van het openbaar ministerie, burgemeesters, gerechtsdeurwaarders en belastingdeurwaarders de bevoegdheid is toegekend tot het binnentreden in een woning

zonder toestemming van de bewoner. De machtiging wordt zo mogelijk getoond."

Artikel 3, eerste lid

"Bevoegd tot het geven van een machtiging tot binnentreden zijn:

(...)

c. de hulpofficier van justitie."

3.1 Wet Wapens en Munitie

Artikel 49

"De bij of krachtens artikel 141 van het Wetboek van Strafvordering aangewezen ambtenaren kunnen te allen tijde op plaatsen waar zij redelijkerwijs kunnen vermoeden dat wapens of munitie aanwezig zijn, ter inbeslagneming doorzoeking doen."

3.2 Hartevelt, A.E. en H.G.M. Krabbe, De doorzoeking in de wet wapens en munitie: uniek maar onverantwoord, Delikt en Delinkwent, Gouda Quint bv, december 1997, p. 991.

"Onder doorzoeking in de zin van art. 49 WWM wordt verstaan het doorzoeken van iedere plaats waar wapens en munitie kunnen worden vermoed. Deze bevoegdheid brengt mee

dat plaatsen mogen worden betreden als kantoren, loodsen en woningen. (...) Omdat de bevoegdheid aan elke algemene opsporingsambtenaar is toegekend, die bovendien 'te allen tijde' (dus zonder nadere voorwaarden, zoals ontdekking op heterdaad of verdenking van een strafbaar feit waarvoor voorlopige hechtenis is toegelaten) van deze bevoegdheid gebruik mag maken, biedt art. 49 WWM de opsporingsambtenaren heel veel ruimte voor een doorzoeking. Ook de jongste hulpagent mag zonder enige ruggespraak met zijn superieuren, het OM of de rechter-commissaris een doorzoeking verrichten bij de opsporing van de delicten van de WWM.

Als voorwaarde voor uitoefening geldt dat de aanwezigheid van wapens of munitie kan worden vermoed. Dat moet worden gelezen als de strafbare aanwezigheid van wapens of munitie; de bepaling geeft geen bevoegdheid tot controle van legaal wapenbezit. (...).

De grens van art. 49 WWM wordt pas overschreden als er geen redelijk vermoeden van een WWM-delict bestaat en er ter plaatse geen wapens of munitie verwacht mogen worden (...).

Deze korte verkenning levert op dat art. 49 WWM in meerdere opzichten veel ruimer is dan het Wetboek van Strafvordering: de groep van tot doorzoeking bevoegde ambtenaren is veel groter en er is geen beperking aangebracht tot de meer ernstige delicten uit de WWM. Evenmin is een clausule opgenomen over de noodzaak tot doorzoeking. Tenslotte is niet voorzien in een instemmingsvereiste van een superieur of de R-C, vooraf noch achteraf."